

نقش منابع قرض الحسنه بانکی در توسعه کسب و کارهای کوچک و خرد در راستای توانمندسازی مددجویان کمیته امداد

منوچهر رزمجو^{۱*}، علیرضا رضائی^۲، عباس لکی^۳

^۱ کارشناس ارشد مدیریت صنعتی، مدیر کل طرحهای اقتصادی و خودکفایی کمیته امداد امام خمینی (ره)، تهران، ایران

^۲ دکترای دامپزشکی و کارشناس ارشد مدیریت اجرایی (استراتژیک)، معاون اداره کل طرحهای اقتصادی و خودکفایی کمیته امداد امام خمینی (ره)، تهران، ایران

^۳ کارشناس ارشد مدیریت کشاورزی، معاون اداره کل طرحهای اقتصادی و خودکفایی کمیته امداد امام خمینی (ره)، تهران، ایران

چکیده

مقابله با فقر و حمایت از نیازمندان در جهان امروز یک ضرورت اجتماعی و اقتصادی به شمار می آید حتی در نظامهایی که رقابت برای ثروت اندوزی اصالت دارد، مقابله با فقر مطلق، حداقل برای جلوگیری از گسترش ناهنجاری ها و آسیب های اجتماعی ضروری دانسته می شود. به منظور تحقق این امر کشورهای مختلف، روشهای متفاوتی را در قالب استراتژیهای مقابله با فقر به کار بسته اند که تعدادی از آنها اثربخشی خود را به اثبات رسانده و در ایران نیز قابلیت اجرا دارند که از آن جمله، توانمندسازی از طریق کارآفرینی و توسعه کسب و کارهای خرد می باشد.

با توجه به اینکه بخش اعظم طرحهای اشتغال و خودکفایی کمیته امداد از محل منابع قرض الحسنه بانکها ایجاد شده است، لذا نقش بارز و برجسته ای در توزیع بهینه و عادلانه منابع بانکی خصوصاً در میان نیازمندان و مددجویان تحت حمایت داشته است.

در این مقاله سعی شده است ضمن اشاره به برخی دیدگاهها و نظریات در خصوص فقر، توانمندسازی، استراتژیهای کاهش فقر، مدل توانمندسازی مددجویان از طریق کارآفرینی و توسعه اشتغال در کمیته امداد، نسبت به تبیین نقش منابع قرض الحسنه در توسعه کسب و کارهای کوچک و توزیع بهینه و عادلانه منابع بانکی در راستای توانمندسازی مددجویان کمیته امداد اقدام گردد.

واژه های کلیدی: فقر، توانمندسازی، منابع قرض الحسنه، مددجو، طرح اشتغال و خودکفایی، خودکفائیدن

* منوچهر رزمجو، تهران، سوهانک، دفتر مرکزی کمیته امداد امام خمینی (ره)، معاونت اشتغال و خودکفایی، تلفن: 23902262، فکس: 23902510

۱- مقدمه

توانمندسازی افراد بی بضاعت مقوله‌ای است که پرداختن به آن مستلزم شناخت مساله فقر و ریشه‌های آن و نیز آشنایی با مفهوم توانمندسازی دارد. در سالهای اخیر توجه به موضوع توانمندسازی جوامع فقیر، ابعاد مختلف آن جنبه‌های متفاوت توانمندسازی مورد توجه ویژه صاحب نظران و دولتها قرار گرفته است، یکی از این جنبه‌ها، توانمندسازی اقتصادی فقرا از طریق ایجاد کسب و کارهای خرد و کوچک می‌باشد، اقدامی که در کمیته امداد امام خمینی (ره) از سال 1364 به صورت رسمی در قالب اجرای طرحهای اشتغال و خودکفایی برای مددجویان تحت حمایت صورت پذیرفته و منجر به خودکفایی بیش از 300 هزار نفر از ایشان شده است. در این میان نقش منابع قرض الحسنه بانکی، خصوصاً طی 3 سال اخیر بسیار بارز و برجسته بوده که حاصل مساعدت و همکاری بیش از پیش سیستم بانکی کشور با برنامه‌های فقر زدایی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

تعریف فقر: اندیشمندان اجتماعی، در برخورد با مقوله فقر، از دو مفهوم، سود جسته اند: فقر مطلق¹ و فقر نسبی². فقر مطلق که به آن، فقر معیشتی³ نیز گفته می‌شود، عبارت است از: «محرومیت و ناتوانی اعضای جامعه در دستیابی به حداقل نیازهای اساسی مانند تغذیه، پوشاک و مسکن که برای یک زندگی سالم ضروری است». این مفهوم از فقر به عدم دسترسی افراد جامعه به حداقل لازم ضروریات زندگی اشاره دارد؛ چیزهایی که با فقدان آنها حیات و بقای انسان با خطر نیستی روبه روست. در فقر نسبی، تأکید بر این نکته است که افراد و خانواده‌هایی فقیرند که درآمد آنها در طول زمان، به طور جدی، کمتر از درآمد افراد یا خانوارهای متوسطی باشد که در همان جامعه، زندگی می‌کنند (چراغی، 1375). گالبرایت⁴ بزرگترین عامل فقر را، سازگاری و تطابق فقرا با فقر خود می‌داند. او نشان می‌دهد که وقتی که در یک جامعه فقیر، اوضاع کمی به طور موقت بهبود می‌یابد، نیروهایی وجود دارند که تعادل فقر را نگه می‌دارند و باعث می‌شوند فقر دوام یافته و جامعه به سطح قبلی محرومیت بازگردد (گالبرایت، 1371). به نظر می‌رسد که این عامل در ایران نیز به همین شکل عمل می‌کند به طوری که زنگویی نژاد در یک مطالعه میدانی در مورد توسعه نیافتگی استان بوشهر مشاهده می‌کند که قناعت بیش از حد و عادت به فقر بزرگترین عامل توسعه نیافتگی این استان است (وصفی اسفستانی، 1386) (زنگویی نژاد، 1382). در ایران با وجود پائین بودن درصد فقر مطلق (کمتر از یک درصد)، متأسفانه درصدی از مردم از فقر نسبی رنج می‌برند (بیش از 25% جمعیت کشور) (روزنامه ایران، 1386/7/26) مددجویان تحت حمایت این نهاد عموماً درگیر فقر نسبی و بعضاً فقر مطلق بوده و در دهکهای پائین درآمدی قرار دارند. شکاف فقر در این خانواده‌ها به حداکثر رسیده و مستمری برقرار شده توسط نهادهای حمایتی تنها پاسخگوی بخشی از حداقل نیازهای زندگی ایشان می‌باشد. اغلب آنها بیکار بوده و بعضاً برای رهایی از این تنگنا شرایط ناگواری را می‌پذیرند که مورد تأیید نظام اسلامی نیست. بدیهی است صرفاً افزایش مبلغ پرداخت مستمری نیز راه حل مناسبی نبوده و ضمن اینکه تبعات نامطلوبی نیز به دنبال دارد (پیش نویس برنامه پنجم، معاونت اشتغال و خودکفایی، بهمن ماه 1388).

تعریف توانمندسازی:

توانمندسازی یعنی مشارکت کامل مردم در تصمیم‌ها و فرآیندهایی که به‌زندگی‌شان شکل می‌دهد. توانمندسازی فرآیندی است که باعث افزایش ظرفیت‌ها و سرمایه‌های افراد یا گروه‌ها برای انتخابی‌شود و انتخاب‌ها را به سوی نتیجه‌ها و اعمال مطلوب سوق می‌دهد (Vanroose, ۲۰۰۸).

توانمندسازی افراد نیازمند با محوریت اشتغال: با بررسی مزایا و ابعاد مختلف ایجاد اشتغال در بین نیازمندان جامعه ایجاد فضای مناسب برای انجام فعالیت‌های مختلف کسب‌وکار در توانمندسازی افراد نقش به‌سزایی ایفا می‌نماید که اهدافی زیر را دنبال می‌نماید:

- آموزش و ارتقاء سطح آگاهی‌های افراد نیازمند از طریق افزایش توان فکری، مهارت‌های زندگی، مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های کسب و کار آنها.
- افزایش توان اقتصادی افراد و خانواده‌های مستعدتا مرز خودکفایی کامل به‌نحوی که آثار فقر و محرومیت از زندگی فردی و خانوادگی ایشان محو گردد.
- اشاعه فرهنگ کارآفرینی در جامعه (هنورد و حسینی، 1378).

¹-absolute poverty

²-relative poverty

³-Subsistence poverty

⁴-John Kenneth Galbraith

مددجو: از مددجو تعاریف مختلفی ارائه شده است که اغلب مبتنی بر نوع خدماتی است که هر یک از سازمانهای حمایتی ارائه می دهند با این حال در معنای عام، به فردی اطلاق می گردد که به تنهایی قادر به رفع مشکلات خود نبوده و نیاز به مددکاری دارد. در معنای خاص آن (در کمیته امداد) مددجو فردی است که به دلایل مختلف قادر به تأمین هزینه های ضروری زندگی خود نبوده و نیاز به دریافت حمایتهای آنی، کوتاه مدت و بلند مدت دارند.

طرح اشتغال و خودکفائی: فعالیتهای اقتصادی (کسب و کار) است که ضمن اعطاء تسهیلات مالی (وام) با شرایط و ضوابطی مشخص به صورت انفرادی، خانوادگی و جمعی برای ایجاد یا توسعه اشتغال و خودکفائی مددجویان اجرا می گردد و شامل سه سطح 1- کارانگیزی، 2- توان افزایی و 3- خودکفائی می باشد.

خودکفائی مددجو: بوجود آمدن شرایطی است که مددجو بتواند بدون اتکاء به غیر، حداقل نیازهای خود و افراد تحت تکفل خویش را تأمین نموده و از یک زندگی عادی برخوردار باشد.

قرض الحسنه: نوعی قرض است که بهره ایدر کار نباشد. در تعریف دیگر قرض الحسنه عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین (قرض دهنده) مقدار معینی از مال خود را به طرف دیگر (قرض گیرنده) تملیک میکند که قرض گیرنده مثل و یا در صورت عدم امکان، قیمت آنرا به قرض دهنده رد نماید (دانش نامه آزاد). به عبارت دیگر قرض الحسنه اعطایی عقدی است که به موجب آن بانکها به عنوان قرض دهنده مبلغ معینی را طبق ضوابط مقرر در آن دستورالعمل به اشخاص، اعم از حقیقی یا حقوقی به قرض واگذار می کنند (قانون بانکداری بدون ربا)

2- مروری بر راهبردهای کاهش فقر

طی 50 سال گذشته، کاهش فقر به طور جدی در دستور کار دولت ها و نهاد های بین المللی قرار گرفته و استراتژیهای مختلفی برای از بین بردن این پدیده نامطلوب ارائه و به کار گرفته شده است. استراتژیهای کاهش فقر را می توان به طور کلی به سه دسته «استراتژیهای متعارف کاهش فقر»، «استراتژیهای نوین کاهش فقر» و «فقرزدایی از طریق استراتژی مالیه خرد» تقسیم بندی کرد.

2-1- استراتژیهای متعارف کاهش فقر

بر مبنای این استراتژیها که به عنوان اولین راهبردهای کاهش فقر از دهه 1950 به بعد مطرح شد، رشد و توسعه اقتصادی نقش محوری در کاهش فقر بر عهده دارد. در مجموع طبق نظریات طرفداران این گروه، با بهبود شرایط اقتصادی کشورها، متوسط میزان فقر درآمدی در آنها کاهش یافته و دیگر شاخص های رفاه مانند متوسط سطح تحصیلات و بهداشت ارتقا می یابد و به این دلیل رشد اقتصاد ملی، عاملی قوی برای کاهش فقر محسوب می شود.

2-2- استراتژیهای نوین کاهش فقر

استراتژیهای نوین کاهش فقر بر دو راهکار عمده «اصلاحات نهادی» و «حکمرانی خوب» برای کاهش فقر تأکید دارند. در رویکرد اصلاحات نهادی، اعتقاد بر این است که در نبود نهادهای کارآمد برای حمایت از سیاست های اصلاحی، اصلاحات ساختاری (هرچه هم که به نحوی مطلوب و کارآمد اجرا شود) با شکست مواجه می شود. چنین اصلاحاتی با اتخاذ سیاست هایی مانند چارچوب های مقرراتی و قانونی معتبر و مدون، تعریف دقیق حقوق مالکیت و تلاش در جهت حفظ آن، قبول استانداردهای پذیرفته شده بین المللی، ایجاد سیستم قضایی مستقل و کارآمد، حذف خطوط قرمز بوروکراتیک و مبارزه با فساد اداری تحقق می یابد.

حکمرانی خوب از طریق عوامل پیچیده و غیرمستقیمی مانند مقابله با فساد، آزادی های مدنی، رشد درآمد، سرمایه انسانی و... می تواند بر کیفیت زندگی و رفاه مردم تأثیر گذار باشد. در این راستا بانک جهانی راهبردهای کاهش فقر از منظر حکمرانی خوب را در چند بخش به این شرح بیان می کند:

- مشارکت فقرا و افزایش قابلیت آنها: بر این اساس تنها از طریق مشارکت در فرآیند اداری و سیاسی کشور است که فقرا می توانند در تدوین قواعد سیاستی و نحوه طراحی برنامه های توسعه ای کشور مشارکت کنند و آنها را در جهت تأمین منافع خود تحت تأثیر قرار دهند. همچنین فرآیندهایی که سبب حضور فعال تر فقرا در فرآیند تصمیم گیری و اجرای برنامه های دولت و بازخورد نظرات آنها می شود، مسؤلیت پذیری را گسترش داده و موجب افزایش کارایی خدمات ارائه شده به فقرا می گردد.

- ایجاد فرصت های اقتصادی از طریق افزایش میزان دسترسی به بازارها: بر اساس این راهبرد، محرومیت و تبعیض اجتماعی، فقرا را از دست یافتن به بازارهای کار، زمین و اعتبارات، چه به عنوان خریدار و چه به عنوان فروشنده باز می دارد.

- ایجاد تور ایمنی مناسب در برابر شوک های اقتصادی : این راهبرد، به سیاست هایی مانند برقراری سیستم های تأمین اجتماعی مناسب، مراقبت های بهداشتی، آموزش های حرفه ای و اتخاذ سیاست های پولی و مالی مناسب به نفع فقرا، برای مصون نگه داشتن آنان از آثار شوک های اقتصادی (که در مقایسه با سایر افراد در این مواقع آسیب پذیرترند) اشاره دارد.

- تأمین امنیت فقرا در فساد، جرم و جنایت : بر این اساس وجود جرم و جنایت و دزدی در جامعه، مانع بسیار مهمی در برابر تسهیل کسب و کار و فعالیت اقتصادی است. از منظر حکمرانی خوب وجود یک سیستم قانونی و قضایی مستقل، کارآمد، همیشه در دسترس، سریع و ارزان عامل بسیار مهمی در کاهش فقر می باشد.

2-3- فقرزدایی از طریق استراتژی مالیه خرد :

پس از دهه 1970 با ارائه نظریه نیازهای اساسی و مطالعات آمار تیاسن نگاه به پدیده فقر و سیاستگذاری برای رفع فقر توسط دولت ها متحول شد. تا پیش از آن مفهوم فقر در کمبود درآمد خلاصه می شد و سیاست های حمایتی نظیر پرداخت یارانه و ارائه تسهیلات مالی با نرخ های ترجیحی برای پوشش ضعف فقرا در کسب درآمد، اجرا می شد. این سیاست ها از یک طرف بار مالی سنگینی را به دولت ها تحمیل می کرد و از سوی دیگر نیازمندان را متکی به دولت بار می آورد. در این راستا، استراتژی تازه برای رفع فقر، در قالب «مالیه خرد»^۵ ارائه شد. در این راهبرد تلاش می شود تا افراد فقیر و محروم از طریق نظام مالی وارد فرآیند رشد اقتصادی جامعه شوند (آقا بابایی، 1385). در این سالها و در پی بروز بحرانهای اقتصادی و افزایش بیکاری، کشورهایی از جمله فرانسه، انگلیس، ایرلند، دانمارک و اسکاتلند، طرح هایی را در جهت کمک به خوداشتغالی اجرا کرده اند که بارزترین آنها عبارتند از:

- کمک های سرمایه ای (تأمین بخش از هزینه سرمایه گذاری اولیه)
- کمک به مطالعات امکان سنجی
- خدمات مشاوره ای درباره کسب و کار
- ایجاد پارک های نوآوری
- طرح های خدمات خانگی
- تأمین مالی توسعه بنگاه ها (خود اشتغالی، مفاهیم و سیاست ها، صندوق حمایت از فرصت های شغلی، 1382)

3- نقش اعتبارات در توسعه کسب و کارها

امروزه اکثر مردم کشورهای درحال توسعه از دسترسی به خدمات مالی چه در قالب تسهیلات و یا پس انداز محروم هستند و این پدیده موجب گرفتار شدن آنها در گرداب فقر گردیده است. به عبارت دیگر وقتی منابع مالی کافی برای سرمایه گذاری وجود نداشته باشد، نتیجه آندر قالب کاهش بهره‌وری تولید بروز می کند. در چنین شرایطی درآمد سرانه کاهش یافته و لذا پس انداز داخلی نیز افت پیدا می کند که در نتیجه مجدداً دورجدیدی از افت بهره‌وری تولید هویدا می شود.

عدم دسترسی کارآفرینان به نهادهای مالی در کشورهای درحال توسعه از طرف دیگر موجب محدود شدن شکل گیری کسب و کارهای جدید می شود که نتیجه آن در قالب کاهش رشد اقتصادی بروز می کند. بدین ترتیب به نظر می رسد، اعتبارات خرد راهی برای توانمندسازی فقرا است؛ که راهکاری مؤثر برای غلبه بر مشکلات فرایند توسعه اقتصادی پیشرو کشورهای درحال توسعه است (جهانگیری، 1381).

با این حال متأسفانه موانع زیادی وجود دارد که نقش اعتبارات خرد و یا قابلیت کارآفرینی^۶ و یا پایداری^۷ آنرا محدود می سازد. به نظر می رسد برای بررسی دقیق تر این موضوع لازم است به دو سؤال اساسی پاسخ گفته شود. اول این که میزان تأثیر اعتبارات خرد در توسعه کارآفرینی در کشورهای درحال توسعه چه قدر است؟ و آیا این فرایندها از نظر اقتصادی و محیطی پایدار هستند؟ دوم این که مطالعات موردی در کشورهای درحال توسعه تا چه حد تأثیر این فرایندها را در کاهش فقر تأیید می کند؟

^۵- Micro Finance
^۶- Entrepreneurship
^۷- Sustainability

روشن است که بدون داشتن معیاری مشخص، سنجش فرایند توسعه وجود ندارد. براساس تعریف توسعه مایکل تودارو^۸ گفته می‌شود که توسعه، فرایندی است که منجر به بهبود کیفیت زندگی می‌شود و جنبه‌های مختلف آن در قالب افزایش درآمد، افزایش مصرف و ارتقاء کرامت انسانی و در نهایت بهبود مردم سالاری تجلی پیدا می‌کند. همچنین، می‌توان مراحل فرایند توسعه را مورد شناسائی قرار داد. اولین کاری که فقرا پس از افزایش درآمد انجام می‌دهند این است که وضعیت تغذیه خود را بهبود دهند و بچه‌های خود را به مدرسه بفرستند. از طرف دیگر اگر قرار باشد فقط یک راه برای غلبه بر فقر را برشمرد، حتماً باید از راهحل اعتبارات خرد به فقرا نام برد (پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۸۵).

محمدیونس، موسس گرامین^۹ بانکد کرمی کند:

اگر قرار باشد فقط یک راهبرای غلبه بر فقر را برشمرد، حتماً باید از راهحل اعطای اعتبارات خرد به فقرا نام برد چرا که پول یعنی قدرت. براساس آمار امروزه بیش از ۵۰۰ میلیون نفر از افراد فقیر در سراسر دنیا با استفاده از اعتبارات خرد به اداره بنگاه اقتصادی به صورتی سودآور مشغول هستند. مهمترین مانع برای رشد کسب و کار همانا کمبود اعتبار است. بنابراین روشن است که ارائه خدمات مالی به طبقات فقیر می‌تواند به عنوان راهی برای توسعه اقتصادی این نوع خانوارها و در نتیجه افزایش درآمد و دارائی و خوداتکائی آنان باشد. خوشبختانه امروزه نهادهای مالی در سراسر دنیا راهکارهای متنوعی را برای دادن اعتبارات خرد به متقاضیان خود یافته‌اند، راه‌هایی که در عین حال پایدار نیز هستند. به عبارت دیگر سودآوری بنگاه به گونه‌ای است که نه تنها امکان پرداخت اقساط را فراهم می‌کند، بلکه شکل‌گیری پس‌انداز را نیز میسر می‌کند. چالش اصلی در این رابطه توسعه ظرفیت مالی است تا بتواند پاسخگوی تقاضاهای بیشمار در این زمینه باشد (بهزادنسب، ۱۳۸۲).

اعتبارات خرد باید به صورتی پایدار مورد استفاده بنگاه‌های کوچک قرار گیرند. منظور از پایداری هم پایداری اقتصادی است که بنگاه کوچک، با سودآوری مناسب امکان بازپرداخت وام خود را پیدا کند. این پدیده باعث خواهد شد که نهادهای مالی نیز بتوانند در جهت دادن اعتبارات جدید به متقاضیان فعالیت کنند. هم چنین منظور از پایداری محیطی نیز این است که کارکرد بنگاه استفاده کننده از اعتبارات خرد به گونه‌ای باشد که به محیط زیست خود آسیب نرساند (Himes & Lisa, 1998).

4- مزایای مشاغل کوچک و خرد

کسب و کارهای کوچک و خرد علاوه بر اثرات مطلوب فردی و اجتماعی که دارند، به دلیل وارد نمودن بخش بزرگی از جمعیت کشور به عرصه تلاش و کار، موجب تحول و توسعه اقتصادی کشور نیز می‌گردد، چنانکه مطالعات اخیر بانک جهانی حاکی از این است که واحدهای کوچک صنعتی در کشورهای در حال توسعه اثرات کاملاً محسوسی بر اشتغال و درآمد ملی داشته و از این نظر در حصول « رشد توزیع شده و برابر » نقش مهمی ایفا کرده‌اند و دولتها در تمامی کشورهای صنعتی و هم‌منظور در برخی از کشورهای در حال توسعه و پیشرفته تر، نهادها و برنامه‌های خاصی را در جهت کمک به واحدهای کوچک و متوسط سازماندهی کرده‌اند (سازمان صنایع کوچک و شهرکهای صنعتی، ۱۳۸۳). مزایای مشاغل کوچک متعدد بوده و علاوه بر مزایای فردی، اجتماعی و اقتصادی که برای کشور دارا می‌باشد، در واقع به عنوان یک انکوباتور برای پرورش کارآفرینان و زمینه‌ای برای آموزش مهارتهای فنی و اقتصادی افراد جامعه می‌باشد به نحوی که بستر لازم برای توسعه صنعتی و اقتصادی را نیز فراهم می‌نماید که اهم این مزایا عبارتند از: آزادی و استقلال عمل بیشتر، انعطاف پذیری بالاتر، پایین بودن میزان ریسک و خطر پذیری، قابلیت اجرا در اقصی نقاط مناطق جغرافیایی، عدم نیاز به دانش فنی پیچیده، نیاز به سرمایه کم، اشتغال زایی مناسب، تامین نیازهای محلی، منطقه‌ای و ملی، پیشگیری از مهاجرت بی رویه از روستاها و مشوق مهاجرت معکوس به روستاها، اتکاء کمتر به منابع بانکی، امکان خوشه پذیری و پیوند به بنگاههای بالادستی، کمک به تولید ناخالص ملی و خودکفایی، ایجاد فرصت‌های اقتصادی و شغلی برای اقشار فقیر جامعه از طریق افزایش میزان دسترسی آنان به بازار و افزایش مشارکت آنان در فرآیندهای تصمیم‌گیری و افزایش قابلیت ایشان.

نکته قابل توجه در این خصوص این است که درصد اشتغالهای ایجاد شده از طریق خوداشتغالی و مشاغل خرد در کشورهای مختلف متفاوت بوده و تابعی از شرایط اقتصادی، ساختار صنعت و ویژگیهای اجتماعی آن کشور می‌باشد به نحوی که مطابق با گزارش بانک جهانی در

^۸ - Michael P. Todaro

^۹ - Grameen Bank (GB)

سال 2008 میلادی این درصد در ایران برابر با 46.8%، در اندونزی 67.4% و در کره جنوبی 31.5% تعیین شده و در کشورهایمانند ژاپن 13%، ایتالیا 25%، فرانسه 10.4% و در ایالات متحده آمریکا 7% می‌باشد (گزارش بانک جهانی، 2012).

5- نقش و اهمیت منابع قرض الحسنه در توسعه کسب و کارهای کوچک و خرد

به طور کلی چهار عامل در تصمیم افراد به ایجاد کسب و کار مؤثر شناخته می‌شوند:

1. تمایل ذاتی به کار آفرینی و پذیرش ریسک خودفرمایی
2. دسترسی به سرمایه انسانی
3. دسترسی به سرمایه مالی
4. درآمد حاصل از خوداشتغالی

با توجه به اینکه از چهار عامل فوق فقط موارد 2 و 3 به وسیله سیاستگذاران قابل دستکاری است، دو نوع سیاست اصلی برای حمایت از خوداشتغالی مطرح شده است:

1. سیاست‌های پشتیبانی (مشاوره و آموزش) به منظور ارتقای سرمایه انسانی،
2. سیاست‌های مالی (اعتباری) به منظور ارتقای سرمایه مالی.

بر مبنای سیاست‌های نوع اول، فرد قبل از ورود به خوداشتغالی از مشاوره‌های شغلی و یا آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برخوردار می‌شود تا برای آغاز فعالیت اقتصادی آمادگی پیدا کند. در چارچوب سیاست‌های نوع دوم، تسهیلات مالی به صورت وام کم بهره، بلاعوض یا ترکیبی از این دو به فرد اعطا می‌شود و ممکن است از حمایت‌های جانبی مانند معافیت یا تخفیف مالیاتی هم برخوردار شود (خوداشتغالی، تجارب سایر کشورها، صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی 1382).

از سوی دیگر یکی از منابع مالی قابل حصول در جوامع اسلامی، قرض الحسنه است که براساس مبانی اعتقادی، مورد استقبال مردم قرار گرفته است چنانکه خداوند در قرآن کریم می‌فرماید «کیست که بخدار اوام (قرض الحسنه) دهد و خدا بر او بیچندین برابر بیفزاید»¹⁰ (سوره بقره آیه 245). در همین راستا و طبق اصل پیگو¹¹ و براساس قانون نزولی بودن مطلوبیت نهایی درآمد، آخرین واحدهای درآمدی برای افراد پر درآمد از مطلوبیت کم‌تری برخوردار است. در مقابل آخرین واحدهای درآمدی برای افراد کم درآمد از مطلوبیت بیش‌تری برخوردار است؛ بنابراین صاحبان درآمدهای بالا در جدا شدن بخش مزبور از درآمدهای‌شان و انتقال آن به گروه‌های پایین درآمدی، حساسیت چندانی نشان نمی‌دهند (دادگر 1380). حال با توجه به پاداش معنوی‌ای که برای قرض الحسنه در نظر گرفته شده است ثروتمندان انگیزه بیش‌تری در پرداخت قرض الحسنه از خود نشان می‌دهند. پرداخت قرض الحسنه در این شرایط ضمن این‌که مطلوبیت کل جامعه را افزایش می‌دهد، کاهش فقر و بهبود وضعیت توزیع درآمد را به دنبال خواهد داشت (احمدی و همکاران، 1387).

در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران قرض الحسنه به عنوان یکی از منابع اصلی تأمین سرمایه کار مورد توجه ویژه قرار گرفته است چنانکه در بند 2 اصل 43 قانون اساسی آمده است: «شرایط وام‌کانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص منتهی شود و نه دولت را به صورت یک کارفرمای بزرگ مطلق درآورد، باید تأمین شود.» همچنین در ماده 2 دستورالعمل اجرایی قرض الحسنه اعطایی قانون بانک‌داری بدون ربا، اشخاص مجاز به دریافت قرض الحسنه تصریح شده‌اند که بندهای «الف» و «ب» با هدف کمک به تولید و اشتغال و بند «ج» با هدف رفع احتیاجات ضروری اشخاص حقیقی مانند ازدواج، بیماری، تعمیر مسکن و تحصیلات، این اجازه را به بانک‌ها می‌دهد. در تبصره 2 ماده 5 همین دستورالعمل، تصریح شده است «قرض الحسنه اعطایی بانک‌ها در مورد موضوع بند «ج» ماده 2 نباید از 25% کل تسهیلات قرض الحسنه تجاوز کند» این بدان معناست که باید بیش از 75% از کل تسهیلات قرض الحسنه برای امور اشتغال و تولید اعطا شود. (خطیب و خانجمالی 1390).

¹⁰ مَنذَ الَّذِي يَفْرُضُ اللَّهُ فَرَضًا حَسَنًا فَيُضَاعَفُ لَهَا أَضْعَافًا كَثِيرَةً

¹¹ -Arthur Cecil Pigou

از دیدگاه اقتصاد خرد تولیدکننده همیشه در پی حداکثر کردن سود اقتصادی است. سود مابه‌التفاوت درآمد کل و هزینه کل به شمار می‌رود. حال اگر پروسه تولید را بلند مدت فرض کنیم، یکی از اقدامات تشکیل دهنده هزینه نهایی، نرخ بهره است که تولیدکننده به ازای هر واحد اضافی می‌پردازد. حال اگر تولیدکننده بر اساس وام دریافتی که به ازای آن، نرخ ثابت و معینی را می‌پردازد، وارد تولید کالا شود، هزینه‌های تولیدی او به میزانی که نرخ بهره می‌پردازد، بالا خواهد رفت؛ در صورتی که اگر به جای نرخ بهره از «قرض الحسنه» به عنوان جایگزین استفاده کند، این بخش از هزینه‌ها حذف شده؛ در نتیجه توابع هزینه به همان اندازه کاهش می‌یابد. (علی‌ماجدی و حسن گلریز). استفاده از قرض الحسنه برای تأمین مالی، زمانی صورت می‌گیرد که فرد وام‌گیرنده توانایی بازپرداخت سود را ندارد؛ بنابراین آنچه در مورد کاهش هزینه‌های تولید گفته شد تنها به واحدهای کوچک تولیدی که امکان بازپرداخت سود را ندارند و یا افرادی از گروه‌های پایین درآمدی که قصد احداث واحدهای تولیدی کوچک و یا متوسط را دارند تعلق می‌گیرد. پس استفاده از وام‌های قرض الحسنه برای این دسته از تولیدکنندگان به دو صورت بر توزیع درآمد مؤثر است: اولاً؛ با توجه به افزایش قدرت رقابت از جهت مقدار تولید و قیمت فروش و افزایش انعطاف‌پذیری واحدهای تولیدی مذکور، امکان حضور، بقا و تداوم این تولیدکنندگان در عرصه اقتصاد واقعی افزایش می‌یابد. بنابراین با تداوم جریان درآمدی این بنگاه‌ها و کسب سود توسط آن‌ها با توجه به این که تولیدکنندگان مذکور را عموماً گروه‌های پایین درآمدی تشکیل می‌دهند، توزیع درآمد تدریجاً بهبود می‌یابد. ثانیاً؛ با تثبیت سود حاصل از فعالیت‌های اقتصادی در بین گروه‌های پایین درآمدی که قبلاً به صورت نرخ بهره به صاحبان سرمایه‌ها و پس‌اندازها تعلق می‌گرفت، توزیع درآمد در میان این افراد بهبود می‌یابد. (احمدی و همکاران، ۱۳۸۹).

در مجموع برخی از ویژگی‌های این منابع را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

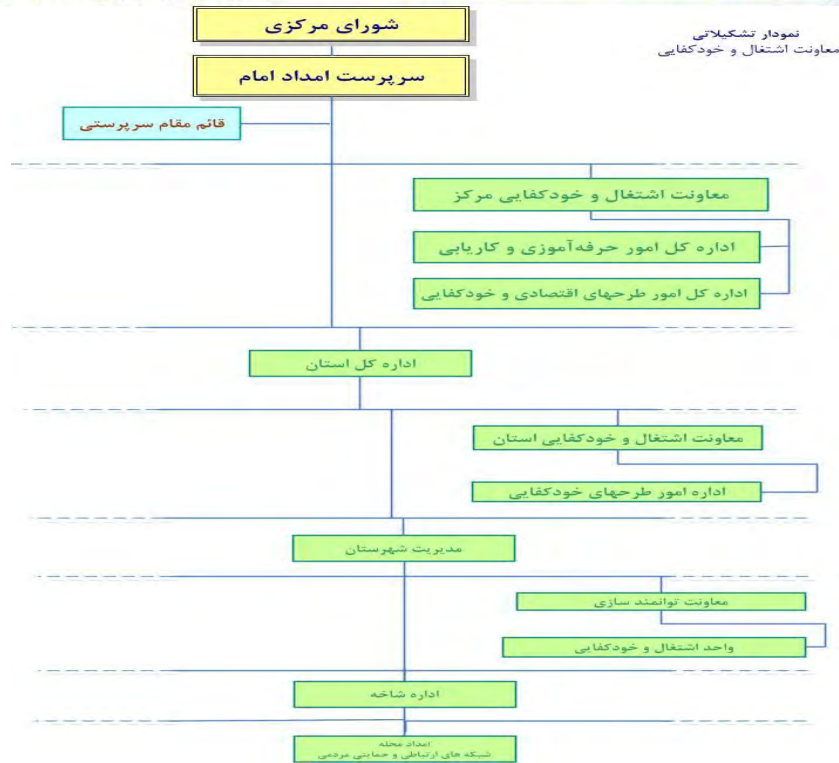
- جایگزینی سیستم تأمین مالی قرض الحسنه در برخی موارد به جای سیستم تأمین مالی نظام بهره که با بالا بردن اشتغال و تولید کل، عرضه کل را نیز افزایش داده و منحنی عرضه و تقاضا را به سمت راست منتقل می‌نماید.
- برقراری جریان پول از طبقات ثروتمند و تجمیع پس‌اندازهای کوچک به سمت طبقات کم درآمد و افزایش اشتغال و تأمین نیازهای ضروری طبقات مزبور که می‌تواند در جهت بهبود درآمد نیازمندان و عدم تمرکز ثروت نقش فعالی داشته باشد.
- آنچه که در قرض الحسنه اهمیت پیدا می‌کند نقش بیش‌تر بخش خصوصی و اتکای کم‌تر به دولت در تأمین نیازمندان و ایجاد توازن اقتصادی است.
- با تثبیت سود حاصل از فعالیت‌های اقتصادی در بین گروه‌های پایین درآمدی، توزیع درآمد تدریجاً بهبود می‌یابد.

6- معرفی مدل توانمندسازی مددجویان کمیته امداد از طریق ایجاد کسب و کارهای کوچک و خرد

توانمندسازی با محوریت اشتغال بعنوان اصلی‌ترین راهبرد کمیته امداد در مبارزه با فقر، مبتنی بر فرایندی گام به گام شامل؛ ارزیابی محیط کسب و کار منطقه، استعدادسنجی و مشاوره شغلی، آموزش فنی و حرفه‌ای، تدوین و اجرای طرح کسب و کار، نظارت و مشاوره‌های قبل، حین و پس از اجرای طرح، کمک به بازار یابی و فروش محصولات و... می‌باشد که حاصل قریب به 30 سال تجربه این نهاد و بر اساس مطالعات تطبیقی صورت گرفته در خصوص مدل‌های رایج در سایر کشورها می‌باشد. روشها و فرایندهای این مدل در قالب ساختار سازمانی، فرایندهای کاری، فرهنگ سازمانی و دانش غیر مکتوب نیروی انسانی موجود در این نهاد قابل مطالعه و مشاهده می‌باشد.

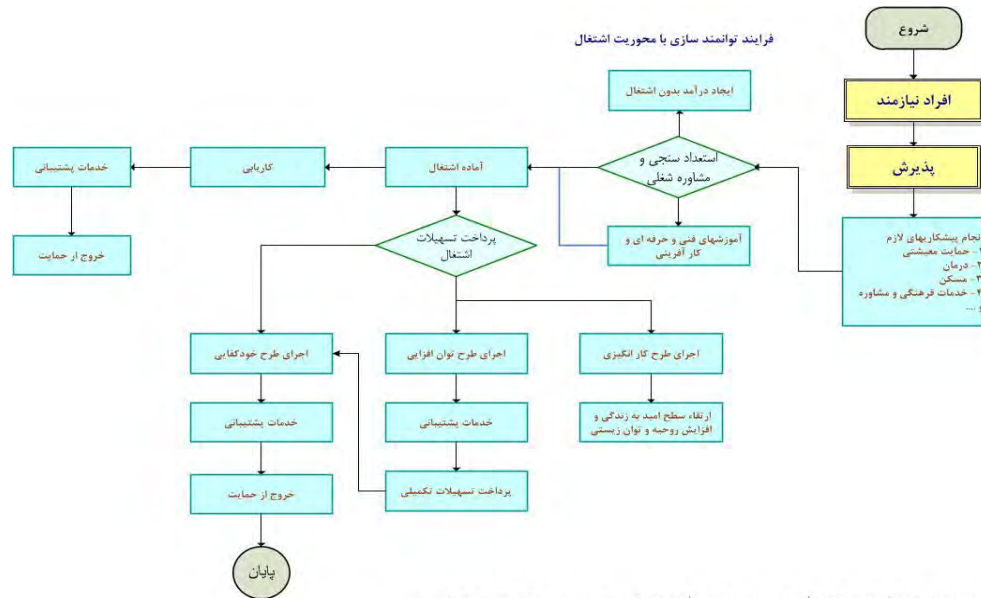
6-1 ساختار سازمانی

ساختار سازمانی کمیته امداد به عنوان ابزار اجرای مدل توانمندسازی اقتصادی مددجویان به شرح نمودار ذیل بوده و مشتمل بر نیروهای تمام وقت، پاره وقت و افتخاری می‌باشد که فعالیت‌های مختلف نظارتی، آموزشی، مشاوره‌ای و... را در سطوح مختلف ستادی و اجرایی انجام می‌دهند.

6-2- مدل توانمندسازی اقتصادی مددجویان

مدل توانمندسازی مددجویان کمیته امداد از طریق اشتغال مطابق با مدل فرایندی زیر شکل گرفته است که هر یک از مراحل آن به اجمال بیان می گردد (مجموعه دستورالعمل های معاونت اشتغال و خودکفایی ، 1390).

خدمات پشتیبانی شامل آموزش های تکمیلی آتروبی و چهره به چهره نظارت های فنی و تخصصی در مراحل مختلف اجرای طرح ، ارائه حمایت های مختلف بیمه ای ، مشاوره شغلی تکمیلی ، بازاریابی محصولات تولیدی و کمک به تامین مواد اولیه طرح های اشتغال و ... می باشد.

2-6-1- انجام پیشکاریهای لازم (کمک به رفع اضطرارهای خانواده)

ارائه خدمات حمایتی و توانمندسازی کمیته امداد به مددجویان به نحوی است که در ابتدای امر در جهت رفع نیازهای اضطراری و مشکلات حاد ایشان اقدام گردیده و زمینه برای اجرای برنامه های توانمندسازی خانواده فراهم می گردد . اقداماتی از قبیل خدمات مددکاری و مشاوره خانواده ، کمکهای معیشتی و مستمری ، کمک به تأمین مسکن ، اقدامات درمانی ، خدمات فرهنگی و حمایتهای تحصیلی ، معاضدتهای حقوقی ، کمک به تأمین هزینه ازدواج و . . . که در واقع پیش نیاز و مقدمه ی اجرای مدل توانمندسازی از طریق اشتغال می باشند . در صورت عدم ارائه این پیشکاریها ، اجرای استراتژی توانمندسازی حوزه اشتغال و خودکفایی از اثربخشی لازم برخوردار نبوده و نهایتاً مددجو به دلیل مواجهه با مشکلات مختلف قادر به بازیابی و احیای خود و خانواده اش نبوده و مجدداً به چرخه فقر باز خواهد گشت .

2-6-2- ارزیابی محیط کسب و کار مناطق

فرآیندی است شامل جمع آوری و تحلیل اطلاعات مختلف از محیط کسب و کار منطقه که منجر به شناسایی ظرفیتهای شغلی و اقتصادی منطقه، اولویتهای سرمایه گذاری ، خوشه های کسب و کار، نیازهای مهم جامعه و همچنین منابع و امکانات بالفعل و بالقوه و سایر موارد به منظور بهره گیری در امر مشاوره شغلی متقاضیان می گردد.

2-6-3- استعداد سنجی و مشاوره شغلی

مشاور شغلی با انجام مصاحبه و اجرای تستهای مختلف ، وضعیت متقاضی را از جهت استعدادها ، علایق ، مهارتها ، تجارب ، تحصیلات ، امکانات و فرصتهای محیطی و خانوادگی و ویژگیهای شخصیتی وی تعیین می نماید . در این مرحله مشاور شغلی نسبت به ارائه راهنماییهای لازم در جهت اجرای بهینه فرایند توانمندسازی متقاضی اقدام می نماید .

2-6-4- ارائه آموزشهای فنی و حرفه ای

به منظور آماده سازی مددجویان دارای توان کار برای اجرای طرح اشتغال و خودکفایی و یا انجام کاریابی ، کمیته امداد اقدام به ارائه آموزشهای فنی و حرفه ای و کارآفرینیدر قالب دوره های ؛ بلند مدت (مقدماتی و تکمیلی) ، آموزشهای کارآفرینی ، آموزشهای کوتاه مدت و ترویجی ، آموزشهای از راه دور و ... می نماید .

2-6-5- اجرای طرحهای اشتغال و خودکفایی

طرحهای اشتغال و خودکفایی مجموعه کسب و کارهایی هستند که با شرایط و ضوابط مشخص به صورت انفرادی، خانوادگی و تجمعی برای ایجاد یا توسعه اشتغال و خودکفایی مددجویان از طریق پرداخت تسهیلات مالی (وام) اجرا می گردد . طرح های اشتغال و خودکفایی از لحاظ تعریف، فرآیند اجراء، مدل‌های قابل اجراء، سقف مبلغ تسهیلات قابل پرداخت و .... متناسب با توانایی گروههای هدف به سه دسته شامل ؛ 1- طرح های کار انگیزی 2- طرحهای توان افزایی و 3- طرحهای خودکفایی به شرح ذیل تقسیم می شوند.

- طرحهای کار انگیزی ؛ طرح های کارانگیزی طرح هایی هستند که به منظور افزایش روحیه و شاخص امید به زندگی مددجویانی که با مشکلات روحی - جسمی و کهولت سن مواجه می باشند اجرا می شود. کسب در آمد اقتصادی در این گونه طرحها چندان مد نظر نبوده و سقف مبلغ تسهیلات قابل پرداخت به این مددجویان حداکثر 30 میلیون ریال می باشد .

- طرحهای توان افزایی ؛ این گروه از مددجویان دارای توان کار بوده ولی به دلیل نداشتن تجربه ، اعتماد به نفس کافی و عدم تسلط بر شرایط بازار ، لازم است در ابتدا برای ایجاد آمادگی در ایشان نسبت به اجرای طرحهای شغلی کوچکتر اقدام شود که اینگونه مشاغل تحت عنوان طرح توان افزایی مطرح می باشند .

قابل ذکر است این مددجویان پس از طی یک دوره آماده سازی ، شرایط لازم برای اجرای طرحهای خودکفایی را به دست می آورند . سقف مبلغ تسهیلات قابل پرداخت به مددجویان در این دسته از طرحها 70 میلیون ریال می باشد . در واقع اینگونه طرحها نقش انکوباتور را ایفا می نمایند.

- طرحهای خودکفایی؛ طرح های که طی یک دوره زمانی معین امکان درآمدزایی و خود اتکایی خانواده را فراهم آورده و موجب خروج خانواده از تحت پوشش و به عبارتی خودکفایی خانواده می گردد .

2-6-3- پایدارسازی کسب و کارهای ایجاد شده

بر اساس برخی از نقطه نظرات ارائه شده توسط مقامات ذیربط، حدود 84% از بنگاههای کوچک و متوسط (قابل تعمیم به مشاغل خرد و خوداشتغالی) در پنج سال اول فعالیت خود به دلایل (الف) عدم شناخت از بازار ب (نداشتن اعتبار کافی ج) پائین بودن میزان فروش و بالاخره د) مشکل رقابت، محکوم به ورشکستگی و تعطیلی هستند بنابر این حمایت از این مشاغل به ویژه در نخستین سالهای فعالیت، از اهمیت زیادی برخوردار است. قابل ذکر است در سال 1387 شاخص کارآفرینی تثبیت شده در ایران (درصد کارآفرینان با بیش از 42 ماه سابقه فعالیت) برابر با 6.77% بوده است (با رتبه 25 در بین 41 کشور) این شاخص که مبین پایداری کسب و کار است در ایران پایین می باشد (پدالهی فارسی و همکاران، 1389)، لذا به منظور پایدار سازی مشاغل ایجاد شده و تسریع در امر خودکفایی خانواده ها اقدامات ذیل توسط کمیته امداد بعمل می آید:

- اجرای طرح کسب و کار در قالب خوشه ها و شبکه های کسب و کار مناطق .
- ایجاد پیوند بین طرحهای اجرا شده با صنایع بالادستی.
- کمک به تأمین پشتیبان برای مشاغل خانگی .
- برگزاری دوره های آموزشی تکمیلی .
- کمک به عضویت مجریان طرحها در تشکلهای صنفی و شغلی .
- کمک در تأمین مواد اولیه و ابزار کار .
- کمک در بازاریابی و فروش محصولات تولیدی طرحها .
- کمک به انجام بیمه تأمین اجتماعی مجریان طرحها .
- کمک به انجام بیمه های وسایل و ابزار کار .
- تخصیص یارانه سود و کارمزد تسهیلات بانکی به طرحهای اجرا شده (در صورت استفاده از منابع بانکی دارای سود).

4-6- نظارت بر طرحهای اشتغال و خودکفایی

نظارت و ارزیابی طرحهای اشتغال و خودکفایی به عنوان یکی از کلیدیترین اقدامات کمیته امداد و وجه تمایز فعالیتها یا اشتغالزایی کمیته امداد می باشد که کارکردهایی به شرح ذیل را دارا می باشد:

- هدایت و راهبری مددجویان در جهت اجرای بهینه طرح (نظارت‌های قبل و حین اجرا) .
- ارائه مشاوره های فنی و اقتصادی به مجریان طرحها به منظور افزایش درآمد .
- دریافت بازخورد از مجریان طرحهای اشتغال (مددجویان) در راستای اصلاح و بهبود سیاستها و برنامه ها و مدلتوانمندسازی.
- ارزیابی مستمر طرحهای اجرا شده و شناسایی مددجویان خودکفا .
- معطوف سازی نظام پایش و نظارت در راستای کیفی سازی، تنوع فرصتهای شغلی و اقدامات پیشگیرانه.

5-6- ویژگیهای خاص مدل توانمندسازی از طریق اشتغال در امداد

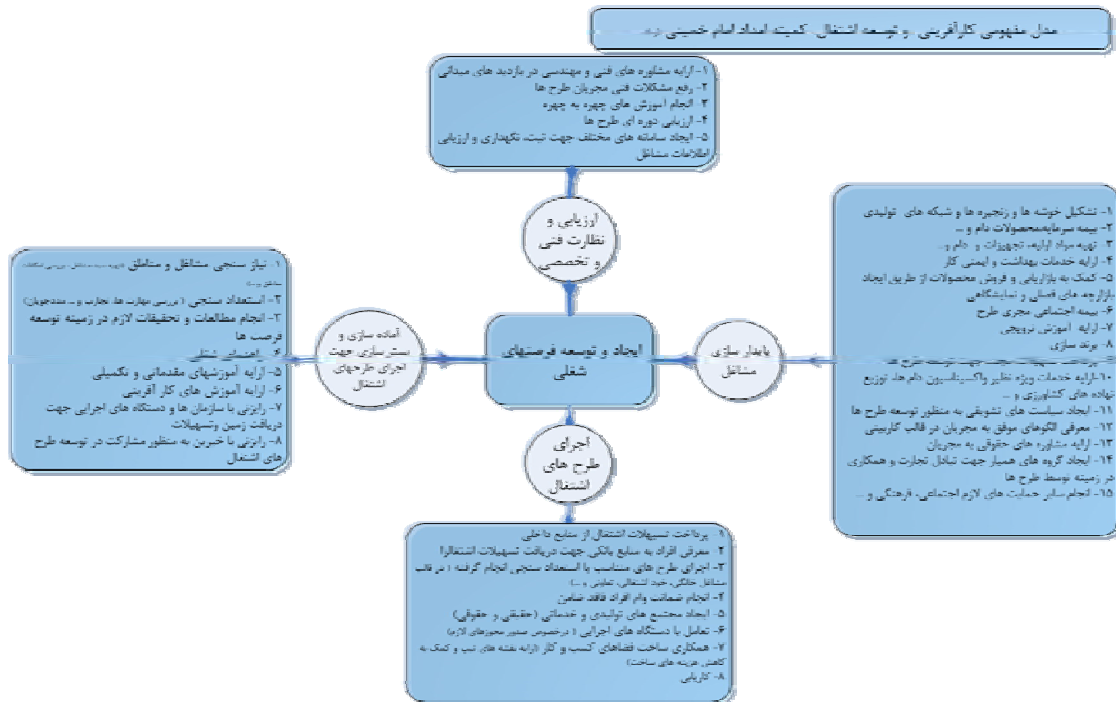
- نگاه فرایندی به برنامه توانمندسازی.
- کمک به رفع اضطرارهای خانواده قبل از اجرای برنامه توانمندسازی به منظور فراهم شدن زمینه شکوفایی استعدادها و تواناییهای افراد .
- ارائه مشاوره شغلی مبتنی بر ارزیابیهای فردی و امکانات منطقه ای .
- نگاه انسانی به مددجو به عنوان یک انسان دارای زمینه های رشد و تعالی.
- بهره گیری از تمامی ظرفیتهای خانواده در امر توانمندسازی ایشان .
- اجرای مرحله ای و قدم به قدم طرحهای اشتغالزایی از طریق اشتغال (کار انگیزی) به سمت طرحهای بزرگتر (توان افزایی و خودکفایی).
- توجه ویژه به آموزشهای فنی و حرفه ای و کار آفرینی.
- نظارت مستمر بر مراحل اجرای طرح اشتغال.

- برنامه ریزی جهت توسعه طرحهای اشتغال در قالب انواع مختلف خوشه ها و شبکه‌های شغلی
- بهره گیری از حس نوع دوستی و خیر خواهی مردم و مسئولین در جهت پیشبرد برنامه ها .

6-6- آثار و نتایج اجرای طرحهای اشتغال و خودکفایی

- کمک به افزایش توان مالی مددجویان.
- ارتقای فرهنگ کار و تلاش در اعضای خانواده.
- ایجاد روحیه خودباوری و کرامت نفس در سرپرست و اعضای خانواده.
- تقویت شادابی و امید به آینده در مددجویان .
- ایجاد اعتبار و فرصتی برابر در صحنه های اجتماعی .
- کمک به تحول و توسعه اقتصادی کشور.
- کمک به افزایش تولید ناخالص ملی و درآمد سرانه.
- کاهش بار مالی خدمات حمایتیاریه شده از سوی نهاد.
- کمک به پیشگیری از بروز ناهنجاری‌های اجتماعی.

7- نقش منابع قرض الحسنه بانکی در اجرای برنامه توانمندسازی اقتصادی مددجویان کمیته امداد و معرفی مدل همکاری با سیستم بانکی کشور

معرفی مدل همکاری با سیستم بانکی کشور

از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی به تدریج اعطای تسهیلات قرض الحسنه در شکل وام‌های قرض الحسنه ی خوداشتغالی روند روبه رشدی را داشته است؛ اما آنچه در چارچوب توسعه این اعتبارات مهم جلوه می‌کند، این است که اهداف این نوع اعتبارات با دیگر وام‌ها و تسهیلات تا حدودی متفاوت بوده و جنبه‌های عدالت اجتماعی و اقتصادی در آن بیشتر قابل مشاهده است.

گرچه استفاده از منابع قرض الحسنه بانکی برای اجرای طرحهای اشتغال و خودکفایی در کمیته امداد همواره مورد توجه بوده است ولی با توجه به سیاستهای کلان کشور طی 3 سال اخیر (از اواخر سال 1389 به بعد) در تخصیص بخشی از این منابع به توسعه مشاغل خانگی و

- 17- زنگویی نژاد، ابودر (1382)، بررسی علل توسعه نیافتگی استان بوشهر از دید کارشناسان، طرح پژوهشی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان بوشهر)
- 18- سازمان صنایع کوچک و شهرکهای صنعتی ایران، سیاستهای موفق صنایع کوچک در 20 کشور صنعتی و در حال توسعه، کارآفرینان بصیر، 1383.
- 19- سالنامه آماری سال 1390 کمیته امداد امام خمینی (ره)، بهمن ماه 1391
- 20- سایت رسمی نهاد، قابل مشاهده از طریق آدرس: <http://www.emdad.ir/moarefi/index.asp>
- 21- شهرام وصفی اسفستانی، یکشنبه 12 اسفند 1386، به آدرس اینترنتی:
- 22- http://www.aftabir.com/articles/user_articles.php?u=vasfi59
- 23- شیداییآشتیانی، کاظم (1388) مقاله بررسی نقش کمیته امداد در کاهش آسیبهای اجتماعی با تأکید بر توانمندسازی مقاله اینترنتی قابل مشاهده از طریق آدرس: <http://www.emdad.iramoozeshfilesMasibhayeetemayee.pdf>
- 24- صمدآقایی، جلیل، کارآفرینی پیشرفته (کارآفرینی در کارآفرینی)، موسسه کار و تأمین اجتماعی، 1387.
- 25- قانون بانکداری بدون ربا مصوب 1362/6/8 مجلس شورای اسلامی.
- 26- قانون بودجه سال 1391 و 1392 کل کشور
- 27- گالبرایت، جان کنت (1371)، ماهیت فقر عمومی، ترجمه دکتر سید محمد حسین عادل، تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ سوم
- 28- گروه کاهش فقر و توسعه اقتصادی سازمان ملل، روزنامه ایران 1386/7/26 مقاله اینترنتی قابل مشاهده از طریق آدرس: <http://www.emdad.iramoozeshfilesfaghr.pdf> 1.
- 29- گزارش بانک جهانی، 2012، به آدرس اینترنتی:
- 30- httpdata.worldbank.orgindicatorSL.EMP.SELF.ZScountries1W-IR-USdisplay=default_EXCEL
- 31- گزارشات آماری معاونت اشتغال و خودکفایی کمیته امداد امام خمینی (ره)، 1390.
- 32- معاونت اشتغال و خودکفایی کمیته امداد امام خمینی (ره)، پیش نویس برنامه پنجم کارآفرینی و توسعه اشتغال (ویرایش دوم)، بهمن ماه 1388
- 33- علی ماجدی و حسن گلریز، پول و بانکداری از نظریه تا سیاستگذاری، ص 218.
- 34- سید عباس موسویان، آثار اقتصادی جایگزینی نظام مشارکت بع جای نظام بهره، فصلنامه تخصصی اقتصاد اسلامی، سال دوم، شماره 5.
- 35- مهاجرانی، مصطفی، 1382، بررسی وضعیت اعتبارات خرد در ایران و برخی از کشورهای هموقدر این زمینه
- 36- هفته تن، سیدحسن و همکاران، ضرورت پایدارسازی بنگاههای کوچک و متوسط، نشر بصیر، 1389.
- 37- یدالهی فارسی، جهانگیر و همکاران، خلاصه مدیریتی: ارزیابی فعالیتهای کارآفرینانه در ایران بر اساس مدل GEM، دفتر دیده بان جهانی کارآفرینی، 1389.
- 38- Himes, Cristina & Lisa Servon. (۱۹۹۸) *Measuring Client Success: An Evaluation of Action's Impact on Micro enterprises in the United States*. Action International, Washington, D.C. (۱۱۱ pages).
- 39- <http://fa.wikipedia.org/>
- 40- (Vanroose, A (۲۰۰۸), "The development of the microfinance sector: Which macro factors play a role?" Solvay Business School, Université Libre de Bruxelles (ULB). Various Reports of NABARD and RBI.

سیاس و قدر دانی

در پایان لازم میدانیم از کلیه همکاران و عزیزانی که در تهیه و تدوین این مقاله ما را یاری نمودند کمال تشکر و قدردانی خود را ابراز نماییم.

The role of free resources of banking for development of small businesses in order to empowerment of Imam Khomeini Relief Foundation Patients

Manochehr Razmjoo^{1*}, Alireza Ramezani², Abbas Laki³

¹General Director of Economic and Self-Sufficiency projects in Imam Khomeini Relief Foundation, MA, Industrial Management, Tehran, Iran

²Deputy for Economic and Self-Sufficiency projects General office, Doctor of Veterinary Medicine & MA. Executive Management -Strategic, Tehran, Iran

³Deputy for Economic and Self-Sufficiency projects General office, MA, Agriculture Management, Tehran, Iran

ABSTRACT

Tackle poverty and support the needy in the modern world is a social and economic necessity. Even, in the systems in which competition for wealth creation is an original, tackling absolute poverty, at least in order to prevent the spread of social abnormalities and problems, is considered necessary.

For this purpose, different countries have used different ways in terms of anti-poverty strategies, some proved to be effective and are applicable in Iran, examples of which can be empowerment through entrepreneurship and micro business development.

Since most of micro business projects and self-sufficiency in Imam Khomeini Relief Foundation has been created through interest free resources of banking, So this program had obvious and prominent role in the efficient and equitable distribution of banking resources between the poor and clients.

In the present study, it is attempted to explain the role of free resources of banking for development small businesses and efficient and equitable distribution of banking resources in order to empowerment of Imam Khomeini Relief Foundation Patients as well as to describe its characteristics, while referring to some viewpoints and opinions concerning poverty, empowering model in Imam Khomeini Relief Foundation, anti-poverty strategies, development of micro businesses and self-employment.

KEYWORDS

Poverty, Empowerment, free resources of banking, Patient, Projects of micro businesses and Self-Sufficiency, Being Self-Sufficient.